

ULUSLARARASI GÖÇ VE TÜRKİYE: YEREL UYGULAMALAR
VE GÖRÜNÜMLERINTERNATIONAL MIGRATION AND TURKEY: LOCAL
APPLICATIONS AND OUTLOOK*Suat KOLUKIRIK****Özet:**

İnsanlık tarihiyle özdeş olan göç olgusu; demografik, ekonomik, politik, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik içeriklerin belirleyici role sahip olması nedeniyle çok yönlü işlemektedir. Küreselleşen dünya düzeninde birçok toplumsal dinamikte birlikte evrilen uluslararası göç süreci, ülkemiz açısından nitelik ve nicelik değişikliğine uğramış haliyle varlığını devam ettirmektedir. Yabancıların Türkiye'ye yönelen göçleri sınır komşusu olan ülkelerden veya Asya ve Afrika'nın uzak ülkelerinden gelenlerden oluşmaktadır. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde, sorumluluklarını uluslararası metinlerden alan Türkiye, yabancılara yönelik politikalarını uluslararası gelişmelere göre yeniden düzenlemek durumunda kalmış, "2013 yılında yabancılar ve uluslararası koruma kanunu" çıkartarak hukuki altyapısını güçlendirmiştir. Bu çalışmada ise Isparta kenti örneklemini üzerinden Türkiye'nin uluslararası göç hareketlerindeki yeri ve sığınmacı haklarının yerel uygulamaları ve görünümü sosyolojik bir perspektiften irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Sığınmacılar, Hukuki Mevzuat, Yerel Uygulamalar, Isparta.

Abstract:

Dating back to human history, the migration phenomenon works in various aspects since the demographical, economical, political, psychological, anthropological and sociological contents play a distinctive role. The international migration process that has evolved with many social dynamics within the globalising world order has been ongoing in our country with changes in terms of quality and quantity. Most of the migrations to Turkey are from border-neighbour countries or from far countries of Asia and Africa. Taking responsibilities from international texts in European Union harmonisation process, Turkey had to redesign its policies concerning foreigners and reinforced its legal infrastructure by passing the "Law on Foreigners and International Protection" in 2013. In this study, the place of Turkey in international migration mobility along with the local applications and outlook of the rights of asylum seekers is scrutinised within a sociological perspective on Isparta city sample.

Key words: International Migration, Asylum Seekers, Legal Legislation, Local Applications, Isparta.

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü – Isparta
suatkolukirik@yahoo.com

GİRİŞ

Dünyanın her yerinde yüzyıllar boyunca toplumlar ve ülkeler zulüm ve şiddetin kurbanı olan nüfusla karşı karşıya gelmiştir. Bir taraftan insanlar, özgürlüklerine ve yaşamlarına yöneltilen tehditlerden kaçmaya çalışırken, diğer taraftan hükümetler birçok nedenle insani yükümlülükler, siyasi gerçekler ve ulusal ihtiyaçları uzlaştırmakta artan bir çaba sergilemek zorunda kalmıştır (Jastram ve Achiron, 2001, s. 5). Bugün de güncelliğini koruyan alan olarak uluslararası göç, hem sosyolojik bir olgu hem de siyasallaşan bir konu olma özelliğini devam ettirmektedir. Göçe kaynaklık eden ve göçün taşıdığı fiziki ve kültürel çıktılar konunun uluslararası boyuta evrilmesine yol açmış ve ülkeler arası politikanın merkezine taşınmıştır. Dahası mevcut etkileri ve görünümüyle uluslararası göç konusu, ülkeler arasında yönetim gerektiren önemli ikili konu başlıklarından birisi olmuş durumdadır.

Geride bıraktığımız dönemlerde gerçekleşen değişikliklerden birisi, gelişmiş ülkelere yönelik sığınmacı hareketlerindeki artış, göç ve etnik farklılıklarla ilintili olarak ırkçı şiddetin yükselişidir. Ayrıca uluslararası düzeyde, hükümetler arası işbirliği temelinde göçü kontrol etmeye yönelik güçlü bir eğilim söz konusu olmaya başlamıştır. Küreselleşme sürecinde kilit bir öneme sahip olan uluslararası göç olgusu, küresel politik düzenin kökten dönüşümüne katkıda bulunmaktadır (Castles ve Miller, 2008, s. 1). Nitekim her ülke kendi çıkarları bağlamında göç hareketlerini kontrol etmek istemekte ve belirleyici politikalar geliştirmektedir.

Uluslararası açıdan değerlendirildiğinde gerçek sorun, yaşanan göç sürecinin hangi akslar üzerinden ele alınıp değerlendirileceği konusudur. Zira uluslararası göçün bir sorun alanı olup olmadığı önemli bir tartışma alanıdır ve sorun olarak tanımlamak kendi içerisinde bir takım alt tartışmalara karşılık gelmektedir. Bu bağlamda küresel eşitsizlikler, az gelişmişlik, bölgeler arası kalkınma ve demokratik gelişme talepleri ekseninde bakıldığında, uluslararası göçün bir sorun alanı olmaktan çok yapısal ve konjonktürel bir gerçeklik olduğu iddiası daha doğru bir yol olarak görünmektedir (Deniz, 2010, s. 14). Diğer bir ifadeyle "karşılıklı bağımlılığın" yeni biçimleri, iki taraflı ve bölgesel birliktelikler, çok sayıda insanın yaşamını hızla dönüştürmekte ve bu dönüşümle birlikte hem devletlerin hem de toplumların kaderi birlikte şekillenmektedir.

Uluslararası göç ve küreselleşme kavramı adı altında resmedilmeye çalışılan toplumsal dönüşümler, gerçekte yaşananların yalnızca üst bir okumasına imkân sunmaktadır. Zira yaşanan dönüşümlerin insanlar ya da sosyal gruplar üzerindeki etkilerini anlatmada yeni kavram ve tanımlamalara ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Özellikle küreselleşmenin iş ya da turistik amaçlı yer değiştirmelerle anılıyor olması yapılabilecek eleştirilerden biridir. Günümüzdeki göç hareketlerini belirli sınırlar

içerisinde düşünmektense belli yönleri olmayan ve küreyi kapsayan hareketler olarak değerlendirmek daha doğrudur. Zamana ve mekâna ilişkin algıların hızla yer değiştirdiği çağımızda yaşananlar, bireyleri ya da sosyal grupları bir yerden bir yere sürükleyebilmektedir. Bu süreçte; arz, ihtiyaçlar, kişisel tatmin ve ulaşım imkânlarının yaygınlığı ile iletişim kanallarının sunduğu fırsatlar yer değiştirme hareketlerinin diğer farklı boyutunu oluşturmaktadır (Kolukıncık, 2009a, s. 2).

Göç yolları ve geçiş ülkeleri açısından bakıldığında Türkiye coğrafyasının merkezi bir yer ve rotayı işgal ettiği görülmektedir. Özellikle Asya, Ortadoğu ve Afrika kıtası ülkelerinden pek çok sığınmacı ya da göçmenin Türkiye'yi hala transit bir ülke ve göç edilebilir bir coğrafya olarak kullandığını belirtmek gerekmektedir. Türkiye'nin göç yolları üzerinde bulunuşu, bir çekim merkezi olma halini de beraberinde getirmektedir.

Ulusal ve uluslararası gelir dağılımındaki uçurumlar, istihdam olanaklarının dengesiz dağılımı, siyasi, etnik, dinsel ve benzeri kültürel haklar alanında yaşanan gerilimler göçün itme ve çekme etkenlerini oluşturmaktadır. Göç akımları, en yoksulları ve periferide kalanları içerdiği kadar görece nitelikli ve beyin göçüne katılmış kimseleri de içermektedir. Göç akımları günümüzde, gönderen ve alan ülke boyutunu aşarak daha uzun vadeli olmakta ve sirkülasyonlar şeklinde kendini göstermektedir. Bu da yeni uluslararası göç akımlarının ulus ötesi boyutunu ön plana çıkarmakta, göç süreci artık birden fazla coğrafyayı ilgilendirmektedir. Örneğin Afganistan'ın bir köyünden yola çıkan göçmenin, Pakistan'dan edindiği sahte belgelerle önce Moskova'ya oradan da İngiltere'ye ulaşması günümüzde daha sık rastlanan bir olgu olarak göçün değişen niteliğini ortaya koymaktadır (Sirkeci, 2006, s. 34). Bununla beraber günümüzde uluslararası göç tartışmalarının odak noktasını göçü arttıran nedenler ve artan göç baskısını kontrol etme çabaları oluşturmaktadır. Bu iki etken göç sürecinin nasıl gerçekleşeceğini belirlemektedir. Ancak temel göç denklemini oluşturan faktörler ya da belirleyiciler çok fazla değişmemektedir.

2008 yılı sonunda dünya çapında 42 milyon kişi zorla yerlerinden edilmiştir. Bu sayı; 15.2 milyon mülteci, 827.000 sığınmacı ve 26 milyon yerinden edilmiş kişiyi içermektedir. 2007 yılında benzer bir biçimde BMMYK'den 10.5 milyon mülteci ve 14.4 milyonu yerinden edilmiş olmak üzere yaklaşık 25 milyon kişi koruma ve yardım almıştır. BMMYK 2008 yılında, 58 ülkede yaklaşık 6.6 milyon vatansız belirlemiştir. Ofis dünya çapında toplam sayının yaklaşık 12 milyondan fazla olduğunu tahmin etmektedir. 2008 yılı içinde 604.000 mültecinin bir kısmı gönüllü olarak ülkelerine geri gönderilmiştir. Dönüş rakamları 2004 yılından bu yana azalarak devam etmektedir. 2008 yılında 839.000

kişi sığınmacı ya da mülteci statüsü alabilmek için bireysel başvuruda bulunmuştur (UNHCR, 2009)¹.

Dünya üzerindeki sığınmacı ve mülteci rakamlarının elbette ortaya koymuş olduğu bir gerçeklik bulunmaktadır. Fakat dünya nüfus hareketleri bağlamında konu değerlendirildiğinde, uluslararası göç, küresel ekonomik bir denge oluşturma çabası kadar, arz ve talep dengesi içerisinde ele alınabilir. Zira göç edilen yerlerin göçmenlerle kurduğu sosyal ve ekonomik ilişkiler, belirgin bir zaman aralığı içerisinde sosyal yapının kendisini yeniden inşa ettiğini ve göçü emdiğini bizlere göstermektedir. Bu noktada uluslararası göç, görünümü itibariyle bir zorunluluk olmasının yanı sıra aynı zamanda bir ihtiyaçlar karşılaşması ve arayışıdır.

1. ULUSLARARASI GÖÇ HAREKETLİLİĞİ VE TÜRKİYE

Türkiye, sahip olduğu coğrafi özelliklerinden ötürü, sığınmacı ve mülteciler için merkez ülke konumunda yer almaktadır. Avrupa ülkeleri, Amerika ve diğer gelişmiş ülkelere Türkiye üzerinden ulaşma fikri, Türkiye'yi bağlantı amaçlı kullanılan bir ülke konumunda tutmaktadır. Yaşanılan göçün büyüklüğü konusunda güvenilir rakamlar olmasa da, son dönemlerde yıllık 150 bin ila 250 bin kişi arasında farklı göç kategorilerini içeren, bir kısmını transit göçmen ya da kısa süreli çalışan kaçak işçilerin oluşturduğu göçmen kitlesinden meydana gelen bir göç dalgasının ülkemize yöneldiği bilinmektedir. Avustralya ve Kanada gibi geleneksel göç alan ülkelerde yıllık göçmen sayısının geçen 15 yılda 75 bin ila 225 bin kişi arasında değiştiği göz önüne alınırsa, Türkiye'nin uluslararası göç hareketleri içinde göç alan ülke olarak önemli bir rol oynadığı açıktır.

Son yıllarda sayıları oldukça azalan ve soydaş göçü olarak adlandırabileceğimiz etnik Türk kökenlilerin sığınma talebi yoluyla gerçekleştirdikleri göçün yanı sıra, dört farklı göç türüyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bunlar sığınmacı ve mültecilerin göçü, transit göç, kaçak işçi göçü ve yabancıların resmi yollardan kayıtlı göçüdür. Burada sözü edilen ilk üç göç türü birbirleriyle örtüşmektedir. 2000 yılında yaklaşık 270.000 yabancıların sığınmacı ya da transit göç türü çerçevesinde ülkeye giriş yaptığı tahmin edilmektedir. Bunların üçte ikisi yasal giriş yapmış olmakla birlikte, 100.000'ne yakınının ülkeye izinsiz girdiği tespit edilmiştir. Genel sayıda sığınma talebinde bulunanlar, toplam yabancı göçünün ancak yüzde ikisini oluşturmaktadır (İçduygu, 2004, s. 28).

Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi rakamlarına göre, geçen yılların ortalamasında 60.000 kadar yasa dışı göçmen veya illegal hareket

¹ Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği, 2008 Küresel Trendler Mülteciler, İltica Talebinde Bulunanlar, Dönerler, Yerinden Olmuşlar Ve Vatansızlar, 16 Haziran 2009.

halindeki bir nüfus yakalanmıştır. Bu kişilerin yurda girişlerinde iltica başvurusu yapmadıkları genel bir özellik olarak yer almaktadır. Nitekim Türkiye'ye yasadışı yollardan girenlerin büyük bir bölümü Türkiye'de mülteci statüsü ile kalamayacaklarını bilmekte ve nihai hedef olarak başka bir Avrupa ülkesine UNHCR aracılığıyla gönderilmeyi istemektedirler. Türkiye'de resmî mülteci prosedürüne müracaat edenlerin sayısı 5.000 civarındadır. Söz konusu başvuruların değerlendirilmesi UNHCR Türkiye Ofisi ile koordineli olarak yapılmakta ve mevcut nüfusun ortalama %25-30'u mülteci statüsü alabilmektedir (Eşsiz ve Günel, 2007, s. 28).

Birleşmiş Milletler Türkiye Komiserliğinin raporlarına göre 45 farklı uyruktan, UNHCR'da kayıtlı dosyası bulunan 2.038 kişi toplamda ise 3.751 kayıtlı kişi bulunmaktadır. Türkiye istatistiklerinde kadın sığınmacıların sayısı 2.838 kişi ve bu kişilerin 1.831'i 18-59 yaş aralığında yer almaktadır. Kadın sığınmacıların uyruklarına göre sıralandığı raporda 1.217 Afganistanlı, 934 İranlı, 228 Somalili, 214 İranlı kişi ülkemizde sığınmacı olarak UNHCR kayıtlarına geçmiştir. Erkek sığınmacılara bakıldığında; 1.606 Afganistanlı, 1.294 İranlı, 345 Iraklı, 217 Somalili, 153 Sudanlı olmak üzere 2.946 kişinin 18-59 yaş arası olduğu toplam 4.137 erkek sığınmacı bulunmaktadır. UNHCR'in verdiği istatistiklerde ise Türkiye'de 3.198 Iraklı, 749 İranlı, 430 Somalili, 174 Afganistanlı olmak üzere toplamda 4.678 kadın mülteci bulunmaktadır. Kadın mültecilerin 3.016'sı 18-59 yaş arasındadır. Erkek mülteciler ise; 4.246 Iraklı, 1.127 İranlı, 383 Somalili, 229 Afganistanlı olmak üzere toplam 6.201 kişidir. Erkek mültecilerin 4.316 kişisi 18-59 yaş arasındadır. (UNHCR, 2009). Burada verilen rakamların kesinliği ve güncelliği bugün itibarıyla kuşkusuz tartışılabilir ancak Türkiye'nin uluslararası göç ve nüfus hareketliliği karşısındaki durumunu göstermesi bakımından dikkate değer veriler içermektedir.

2. AB ÜLKELERİ VE GÖÇ POLİTİKALARI

Büyük ölçekli olmayan ve sosyal sistemi tıkayıcı göç dalgaları olmadığı sürece göç sürecinin küresel işleyişe olumlu katkılar yaptığı savunulabilir. Göç veren ülkeler ile göç alan ülkeler arasında her geçen gün artan kazanç farklılıkları, göç veren ülkelerdeki yaşam kalitesinin görece düşüklüğü, güvensizlik ve belirsizlik gibi itici faktörler, küresel üretim rejimleri çerçevesinde, gelişmiş ülkelerde nitelikli işgücüne olan talebin artması sonucu ortaya çıkan seçici politikalar ile birleşince uluslararası göç akımları kaçınılmaz hale gelmektedir (Gökbayrak, 2008, s.73). Bu sürece AB ülkeleri açısından bakıldığında gittikçe yaşlanan ve doğurganlık oranı azalan demografik bir yapıdan söz etmek gerekmektedir. AB'nin mevcut azalan nüfusu göçe davetiye çıkarmaktadır. Son 50'lili yıllarda yaklaşık olarak 70 milyon göç almış bir Avrupa Birliği gerçekliği karşımızdadır. Bu durumda AB ülkeleri ya

işgücüne katılımı artıracak, ya emeklilik yaşını yükseltecek, ya da üçüncü bir etken olarak aktif bir göç politikası izlemek zorunda kalacak görünmektedir.

AB açısından İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde, günümüzün sanayileşmiş batılı ülkelerinin işgücüne olan ihtiyaçları kendilerine yönelen göçü artırmıştır. Fakat 1973 yılıyla birlikte yaşanan petrol krizi, dünya ekonomisinin daralmasına ve bu ülkelerin işgücü talebinin azalmasına yol açmıştır. Beraberinde, dünyada yerel çatışmaların artması iltica talep edenlerin sayısını artırmış, yine bu ülkelerde yabancı işçilerin, sosyal, siyasal ve güvenlik sorunları oluşturduğu fikri güçlenmiştir. Bütün bunlar göçü kabul eden ülkeler açısından açık kapı politikasının sınırlandırılması ve göçün önlenmesine yönelik sıkı tedbirlerin alınmasına yol açmıştır (Özcan, 2005, s. 27). Bugünkü haliyle de AB ülkelerinin uluslararası göçü "güvenlikleştirme" ve "dışsallaştırma" politikaları üzerinden yönettiği rahatlıkla söylenebilir.

İletişim ve ulaşım imkânlarının dışı açılmada sağladığı çekicilik, insanın kendisini yeniden bulma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmenin yaygınlaştırdığı nüfus hareketliliğini küçümsemek ve ortaya çıkabilecek oluşumları göz önüne almak gerekmektedir. Batının kendisini kültürler hiyerarşisinin zirvesinde görme geleneğini devam ettirdiği sürece de kültürler arası ilişkilerden bahsetmek imkânsız bir seçenek olarak belirecektir (Sayın, 2004, s. 169). Ya da Avrupa Birliği ülkeleri göç almaya devam ettikçe kültürel farklılık olgusu daha belirgin hale gelecek ve göç politikalarını yeniden gözden geçirmek zorunda kalacaklardır.

11 Eylül saldırısından sonra AB için temel sorunlardan birisi uluslararası terörizmin beslenme kaynağı olarak görülen Ortadoğu bölgesi, Filistin-İsrail gerilimi ve diğer etnik çatışmaların gerçekleştiği yerlere yönelik politikaların ne olacağı sorusu olmuştur. Avrupa Birliği açısından, üye devletleri ortak bir tutuma çekmek AB için bir öncelik olarak görülse de bunun gerçekleştirilmesi beklendiği kadar kolay olmamıştır. Amsterdam Antlaşması sonrasında, AB vatandaşlarına 'özgürlük, güvenlik ve adalet alanı' oluşturmayı hedefleyen AB, iç güvenlik alanında çalışmalarını, çoğunlukla uyuşturucu kaçakçılığı, organize suçlar, insan kaçakçılığı, sınır güvenliği ve diğer suçlar üzerine yoğunlaştırmıştır. Avrupa güvenliği için en önemli tehdit göç kaynaklı suçlar olarak görülmüş ve halen bu tehdit algılamaları devam etmektedir. AB içinde 1997 Amsterdam Antlaşması ve 1999 Tampere Zirvesiyle alınan kararlar ve eylem planları bu alandaki işbirliği çalışmalarına ivme kazandırmıştır. Özellikle Tampere sonrası "özgürlük, güvenlik ve adalet alanını" sağlamaya yönelik bir dizi önlem listesi belirlenmiştir. Bu dönemdeki çalışmalar, sınırların güvenliği, yasadışı göç ve insan kaçakçılığı, dolandırıcılık ve örgütlü suçlarla mücadelede odaklanmıştır.

Ancak 11 Eylül saldırıları AB'nin bu alandaki politikalarını ve bu politikalara yönelik tartışmaların içeriklerini değiştirmiştir. Bir yönüyle 11 Eylül'den sonra Avrupa, iç güvenlik alanında hızlı bir entegrasyon sürecine girmiş bulunmaktadır (Özcan, 2005, s. 4).

Uluslararası göç temelli tartışmaları, değişen dünya koşullarında yalnızca Türkiye'den AB'ye yönelen göç hareketleri içine hapsederek ele almak eksik bir yaklaşımdır. Küreselleşmenin günümüzde aldığı konum içinde, birçok ülke gibi bugün Türkiye'de artık yalnızca göçe kaynaklık eden bir ülke konumunda değildir. Birçok ülkeden farklı niteliklere sahip göçmenin ya da sığınmacının Türkiye'ye yöneldiği, bazı göçmenlerin de ülkeyi bir geçiş alanı olarak kullanıp, Batı ülkelerine geçtiği bilinmektedir (İçduygu, 2004, s. 8). Diğer yandan, Avrupa Türkiye'den yurtdışına yönelen göçün tek varış noktası değildir. Yalnızca komşu Arap ülkeleri ya da Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri değil, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Kanada gibi ülkeler de Türkiye kaynaklı göçün ulaştığı coğrafyalar arasındadır. İçinde bulunduğu uluslararası göç rejimleri içinde Türkiye'nin sahip olduğu bu çok kimlikli konum, kaçınılmaz olarak, AB-Türkiye ilişkileri bağlamında göç konularının ele alınmasında göz önünde tutulması gereken bir boyuttur. Özellikle AB'nin Türkiye'deki düzensiz göç ve sığınmacı akımına özel bir dikkat göstermesi tüm Avrupa için doğrudan sonuçlar ifade etmektedir (İçduygu, 2014, s. 247).

Uluslararası göç olgusuyla tarihsel olarak birlikte yaşayan Türkiye'nin geçmişte olduğu gibi bugün ve yarında kendine geniş bir göç çerçevesi çizmesi gerektiği tartışmasızdır. Özellikle, insani yönü yanında, göçün malî, siyasi, sosyal ve hukuki boyutlarının olduğu düşünüldüğünde, konuya temkinli bir yaklaşımın sergilenmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Kolukırcık, 2009b, s. 74). Türkiye'nin kendi inisiyatifine ek olarak, Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde ortaya konan şartların eklenmesi, konunun daha fazla hassasiyet kazanmasına yol açmaktadır (Güner, 2007, s. 82). Beraberinde AB ile Türkiye arasında 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan vize muafiyet anlaşması imkânları ve tartışmaları beraberinde getirmiş, zaman içerisinde uygulamaları ve çıktıkları görülebilecek bir adım olarak yer almış bulunmaktadır. Bu gelişmeyle birlikte Türkiye açısından daha pozitif olan husus ise uluslararası alandaki yükümlülükleri belirleyen mevzuatın ve hukuki alt yapının tamamlanarak yürürlüğe girmesidir.

3. ULUSLARARASI GÖÇ VE POLİTİK ARAYIŞLAR

Ülke ve coğrafyalar arasındaki insan hareketliliği ve göç olgusu yalnızca yasal bir süreci değil, beraberinde koruma talep edenleri, göçmen kaçakçılığını, insan ticareti gibi örgütlü suçları içermektedir. Türkiye açısından bakıldığında; coğrafi, stratejik kültürel bağlantılar nedeniyle ülke önemli bir oranda nüfus hareketliliğinin tarafı haline

gelmiştir. Özellikle komşu coğrafyalarda yaşanan istikrarsız ortamlar, Türkiye'ye yapılan göçü teşvik etmiş ve belirgin bir nüfus hareketliliğinin yaşanmasına yol açmıştır.

Genel bir rakam vermek gerekirse; 1995 yılında düzenlenen ikamet izni sayısı 84.727 iken, bu sayı 2010 yılında 176.944 olmuştur. 1995 yılında uluslararası koruma başvurusu sayısı 2.024 iken, 2010 yılında 8.190'a yükselmiştir. 1995-2010 yılları arasında toplam 77.430 uluslararası koruma başvurusu yapılmıştır. Öte yandan, 1995-2010 yılları arasında 829.161 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısı; 1995 yılında 11.362, 2008 yılında 65.737, 2009 yılında 34.345 ve 2010 yılında ise 32.667 olmuştur. 1998-2010 yılları arasında yakalanan yasadışı göçmen kaçakçısı sayısı ise 11.449 olmuştur. Ayrıca, göç konuları içinde önemli bir yer teşkil eden insan ticareti suçuyla ilgili olarak, 2005-2010 yılları arasında 930 insan ticareti mağduru, insan tacirlerinin elinden kurtarılarak güvenli bir şekilde ülkelerine gönderilmiştir.

Uluslararası koruma dışında kalan yabancıların ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını, vize ve ikamet izni işlemlerini, sınır dışı edilmelerini ve Türkiye'de buldukları sürece sahip oldukları hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5682 sayılı Pasaport Kanunu ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 1950 tarihli olup, güncel sorunlar ve gelişmeler karşısındaki yetersizliği yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Türkiye'nin uluslararası koruma alanında ve kanun düzeyinde temel bir düzenlemeye sahip olmayışı ve uygulamaların idarî düzenlemeler doğrultusunda yürütülmesi bir takım sorunların kaynağını oluşturmuştur.

Göç alanı, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği ve koordinasyon gerektiren, çok boyutlu, Türkiye'nin ekonomik, sosyo-kültürel ve demografik yapısını, kamu düzeni ve güvenliğini derinden ilgilendiren dinamik bir konudur. Bu çerçevede 4 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* ile Türkiye, uluslararası göç alanında, hukuki alt yapısını güçlendirecek bir adım atmıştır. Genel hatlarıyla "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu"; Avrupa Birliği müzakere sürecinde göç konusu olarak 24.üncü fasılda önemli bir yer tutmaktadır. Zira "2003 tarihli Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" doğrultusunda hazırlanan İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı, Avrupa Birliğine(AB) katılım müzakereleri süresince, Türkiye'nin göç mevzuatı ve sisteminin AB müktesebatıyla uyumlu hale getirilmesi için yürürlüğe konması gereken hukuki düzenlemeleri, idari yapılanma ve fiziki alt yapının tamamlanması için alınması gereken tedbirleri ve yatırım projelerini içermektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013)

Yürürlüğe giren kanunla öncelikle yabancıların Türkiye'ye giriş ve çıkışları, vize ve ikamet izinleri gibi hususlar düzenlenmiştir. Bu konulardaki dağılık, güncelliğini yitirmiş, karşılaşılan sorunlara cevap vermekte yetersiz mevzuatın yerine, ülkenin gelişme vizyonu ile uyumlu, uluslararası normlara uygun, milli çıkarları gözetilen, ilgili olduğu konuları tüm yönleriyle kuşatan nitelikli mevzuat ilkelerine uygun düzenlemeler getirilmiştir. Kanun, özgürlük ve güvenlik ilkeleri noktasında önemli sonuçları olan sınır dışı etme uygulamasına yönelik olarak da berrak bir hukuki çerçeve oluşturmakta; kimler hakkında sınır dışı etme kararı alınacağı, sınır dışı etme kararının hangi durumlarda uygulanamayacağı, alınan kararın nasıl yerine getirileceği hususlarını sağlam bir temele oturtmaktadır.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olduğumuzdan, kanunda yer verilen uluslararası koruma statüleri de anılan husus çerçevesinde, mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma şeklinde düzenlenmiştir. Uluslararası koruma başvurusunun şartları ve prosedürleri, başvuru sahiplerine sağlanan barınma imkânları, idari gözetim, başvurunun incelenme kriterleri, incelemede dikkat edilecek usuller, mülakat, karar ve itiraz aşamaları özenle düzenlenerek, bir uluslararası koruma vakasının muhtemel tüm aşamaları açık kurallara bağlanmıştır. Başvuru sahiplerinin durumları ve takip edebilecekleri idari ve hukuki yollar hakkında her aşamada bilgilendirilme esas alınmış, başvuru sürecinde hiçbir mağduriyetin yaşanmaması için gerekli çerçeve çizilmiştir.

Başvuru aşamasından sonra uluslararası koruma statüsü elde edenlere eğitim, çalışma, sosyal yardım ve sağlık imkânları sağlanması hususları düzenleme altına alınırken, statünün hangi hallerde sona ereceği ve iptal edileceği de açık hükümlerle belirlenmiştir. Bir diğer önemli nokta, Türk toplumu ve yabancılar arasında iletişimi mümkün kılan ve ilk kez mevzuatımıza girecek olan "uyum" konusundaki düzenlemelerdir. Yabancıların ve uluslararası koruma başvurusu ve statüsü sahibi kişilerin toplumla uyumu, toplumun da yabancılarla uyum içinde bulunabilmesi için yapılacak çalışmalara imkân tanınmakta, her şeyden önce bu sürecin önü açılmaktadır. Bu hükümler, kimi ülkelerde olduğu gibi göçü kısıtlama amaçlı değil, yabancıların ve toplumun bilinçli ve düzenli bir şekilde birlikte yaşamalarını mümkün kılacak ve kolaylaştıracak esnek bir yapıda düzenlenmiştir.

Kanunda, özel ihtiyaç sahibi gruplar için de düzenlemeler getirilmiş, bu grupların özel ihtiyaçları gözetilmiştir. Örneğin insan ticareti mağdurları ve refakatsiz çocuklar için kanunda önemli koruma hükümlerine yer verilmiştir. İnsan ticareti ile mücadele çerçevesinde, insan ticareti mağdurlarının korunması sığınma evleri ve ulusal yardım

hattının sürdürülebilirliği, ulusal yönlendirme mekanizmasının daha etkin şekilde işlerliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Genel hatlarıyla Türkiye'nin sahip olduğu yeni "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" ile ikincil düzenlemelerle yürütülen göç alanı, yeni düzenlemelerle yürütülmeye başlanarak, uluslararası insan hakları standartlarına uyumlu göç sistemi hayata geçirilmiştir. İkinci olarak uluslararası bir sorun haline gelen düzensiz göçle mücadelenin hukuki alt yapısının güçlendirilmesi ve etkinleştirilmesi; düzenli göçte ise bürokratik işlemlerin olabildiğince azaltılarak tutarlılık ve güvene dayalı bir göç yönetimi anlayışının hâkim kılınması sağlanmıştır. Son olarak; insan hakları temelinde, özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengenin korunduğu, uluslararası insan hakları normlarına ve AB müktesebatına uyumlu, göç alanında ihtiyaç duyulan hukuki, idari ve fiziki alt yapıya uygun etkin ve yönetilebilir bir göç sistemi kurulmuştur.

4. SİĞİNMACI HAKLARININ YERELLEŞMESİ

Türkiye'nin içinde bulunduğu uluslararası göç sürecinde uygulanan politikalar, imzalanan uluslararası metinlerin sorumluluğunda yürütülmektedir. Ancak yerel uygulamalarda Türkiye'deki sığınmacıların yaşam koşullarının iyileştirilmesi yönelik eksiklikler yıllık rapor ve çalışmalara² yansımaktadır (Türk Tabipleri Birliği, 2014). Bu anlamda Türkiye'nin uzun yıllardır karşı karşıya kaldığı düzensiz göç hareketlerindeki tecrübelerine karşın, uluslararası alandaki işbirliği imkânları ve sorumluluğu paylaşma olanaklarını yeniden düşünmek gerekmektedir.

Yürürlüğe yeni giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun, Türkiye üzerindeki nüfus hareketliliğini hangi oranlarda etkileyeceği ve belirleyeceği önümüzdeki dönemlerde kendisini resmedecektir. Bununla birlikte uluslararası göç dalgalarının ülke üzerindeki hareketini devam ettirme ihtimalinin yüksekliğini vurgulamak gerekir. Çoğunlukla Türkiye'ye doğu sınırlarından giriş yapan düzensiz göçmenlerin; İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Muğla ve doğu illerinde örgütlenen göçmen kaçakçılığı organizatörleri tarafından İzmir, Aydın, Muğla, Antalya, Mersin, Hatay ve Edirne gibi sınır kentlerinden yasadışı çıkış yaptırıldığı bilinmektedir (Şen, 2006, s. 32). Liman kentlerinden yapılan çıkışlar ise Ege denizi üzerinden öncelikle Yunanistan'a geçmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda, Yunanistan bölgedeki önemli transit ülkelerden biridir. Bunun yanı sıra, doğrudan İtalya ve Fransa'ya girmeyi hedefleyen göçmen kaçakçılığı organizasyonları da yapılmakta, bunların bir kısmı trajedi ile sonuçlanabilmektedir (Kirişçi, 2004, s. 6).

² İnsan Hakları Raporu <http://www.Mazlumder.org.tr/>, LGBTT Mültecilerin Sorunları Raporu <http://www.kaosgl.com/>, Uluslararası Af Örgütü Mülteci Raporu (22 Nisan 2009), <http://www.amnesty.org.tr/>, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstenmeyen Misafirler: Yabancı Misafirhaneleri'nde Tutulan Mülteciler Raporu (02.04.2008) <http://www.hyd.org.tr>.

Türkiye'yi ilgilendiren düzensiz göç ve özelde yabancı kaçak iş göcünü belirleyen farklı unsurlardan bahsedilebilir. Nitekim göç üreten ülkelerdeki artan siyasi belirsizlikler, çatışmalar, bu ülke halklarının daha güvenli, zulümden uzak ve daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu arttırmıştır. Türkiye'nin Doğu-Batı ile Kuzey-Güney arasında bulunan coğrafi yapısı nedeniyle ve gelişmiş Batı ve Kuzey ülkelerine geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için iyi bir rota olma durumu yaşanmaktadır. Bunun dışında Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlara sahip olması nedeniyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici bulunmasıdır. Tarihsel süreçte Türkiye'ye yönelik düzensiz göç hareketleri 1979-1987, 1988-1993, 1994-2000/2001 ve 2001 sonrası olmak üzere dört ayrı zaman diliminde yoğun olarak yaşanmıştır (İçduygu, 2004, s. 29).

Türkiye'nin son onlu yıllarda bazı çevre ülkelerine oranla elde ettiği ekonomik ve sosyal gelişme trendi ülkenin cazibesini ve çekim merkezi olma konumunu meşrulaştırmış bulunmaktadır (Ulukan, 2010, s. 3). Bu özelliğin dışında özellikle Suriye'de yaşanan savaş ortamının, büyük bir sığınmacı nüfusunu Türkiye sınırının içerisine ittiğini herkes izlemekte ve sorunun devam etmesi endişe uyandırmaktadır. Kesin olmayan rakamlara göre yaklaşık 1 milyona yakın Suriyeli sığınmacı, başta güneydoğu illeri olmak üzere tüm Türkiye'ye dağılmış ve belirsizlik ortamının öznelere olmuşlardır. Diğer komşu ülkelerle birlikte düşünüldüğünde, 2014 yılı sonuna kadar Suriyeli sığınmacı sayısının³ yaklaşık 4,1 milyon olacağı tahmin edilmektedir.

5. YEREL UYGULAMALAR VE SİĞINMACILARIN SOSYO-EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ

Türkiye'nin uluslararası göç ve yabancılara karşı uyguladığı politikaların yerel görünümü açısından Isparta kenti sınırlı ancak durumu özetleyici veriler sunmaktadır. 2009 yılı itibariyle sığınmacı uydu kentlerinden birisi olarak belirlenen Isparta, bu özelliğini devam ettirmekte ve son aylarda Suriyeli sığınmacılar için de yerleşim birimi haline gelmiş bulunmaktadır.

Isparta'daki sığınmacıların günlük yaşantıları ve sosyolojik görünümüne ilişkin olarak 05-17 Mayıs 2014 tarihinde yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiş ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler ev ortamı ya da işyerlerinde uygun zaman dilimlerinde ve duruma göre de Türkçe ve İngilizce dillerinde yapılmıştır. Sığınmacılar dışında resmi kurumlar, sivil toplum örgütleri, yerel basın ve yerel halkla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sığınmacıların Isparta'daki koşulları ve birlikte dönüşüm imkânları irdelenmeye çalışılmıştır.

³ <http://www.aljazeera.com.tr/haber/siginmaci-sayisi-41-milyonu-bulabilir>, erişim tarihi: 27 Mayıs 2014.

Isparta'da ikamet eden Asya ve Afrika kökenli sığınmacıların ülkelerini terk etme nedenleri çoğunlukla din, cinsiyet ve demokratik koşulların yetersizliği kaynaklıdır. Özellikle "ülkemde dini inancımı yaşayamıyorum", "cinsel özgürlüğüm kısıtlanıyor" iddiasıyla başvuran sayısının yüksek olduğu resmi makamlarca ifade edilmektedir. Kuşkusuz bazı sığınmacıların ortaya koyduğu gerekçeler tartışılabilir ancak bu iki iddianın Birleşmiş Milletler nezdinde sığınmacı ya da mülteci olarak kabul edilmede geçerli bir kanıt olduğu vurgulanmaktadır. Isparta'daki sığınmacıların koşullarının uygun olması durumunda ise çoğunlukla Kanada ve Amerika Birleşik Devletlerine gönderildikleri ifade edilmektedir.

2014 itibariyle Isparta Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi kayıtlarına göre Afrika ve Asya kökenli sığınmacı nüfusu 1080 kişidir. Söz konusu nüfus, resmi olarak sığınmacı talebinde bulunanlardan oluşmaktadır. Somali, Sudan, İran, Afganistan, Irak, Eritre, Uganda, Senegal ve Fildişi gibi ülkeler göç üreten coğrafyalardır. Isparta Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca söz konusu sığınmacılardan 130'u "Yimbeşler adındaki iki ayrı pansiyonda konaklatılmakta ve pansiyona yerleştirme tercihinde öncelik; aileler, kadınlar, çocuklar ve genç kızlara verilmektedir. Pansiyon dışında kalanlara ise aylık 50 Türk Lirası ev kirası, yakacak, günlük yemek ve ikinci el ev eşyası yardımı vakıf tarafından yapılmaktadır. Sığınmacılara sağlık desteği ve giderleri ayrıca verilmektedir. Hastanelerdeki sağlık işlemlerinin tümü 9 ile başlayan "yabancı kimlik numarası" üzerinden yürütülmektedir ve ücretsizdir. Muayene sonrası ilaç temininde %20'lik bir katılım payı alınmaktadır.

Uzun bir süredir Isparta'da ikamet eden sığınmacıların kentle uyumunun görece kolay olduğu görülmektedir. İlk dönem Halk Eğitim Merkezi tarafından yürütülen Türkçe kurslarına⁴ bugün ihtiyaç duyulmamakta ve büyük çoğunluğunun günlük iletişimi sağlayacak dil becerisini kazandığı anlaşılmaktadır. Çalışabilir yaşta olan erkek nüfus; sanayideki küçük işletmelerde, kaynakçılık, tornacılık, kaportacılık, oto tamirciliği, terzilik, çaycılık gibi işler yapmaktadır. Bir kısmı gündelik işler, inşaat işçiliği ya da bağ, bahçe işlerine gitmektedirler. Sığınmacılar arasında İngilizce, Farsça ve Arapça dersi verenler de bulunmaktadır. Çocuk ve kadın nüfusunun istihdamı söz konusu değildir. Çalışmayan nüfusun ise ekonomik durumu yeterlidir. Bazı sığınmacıların uluslararası "sosyal ağlar" ya da akrabaları tarafından bu süreçte ekonomik olarak desteklendikleri görülmektedir.

Sığınmacılar açısından değerlendirildiğinde Isparta kentinin yabancılarla "bir arada yaşama" pratiğine sahipliği özellikle vurgulanmalıdır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına her ay

⁴ http://www.netgazete.com/News/639241/somalili_multeciler_ispartada_turkce_ogreniyor_.aspx, erişim tarihi: 27 Mayıs 2014.

düzenli olarak gelen yaklaşık 190.000 TL'lik bütçenin belirgin bir kısmı sığınmacı giderleri için harcanmaktadır. Kentte, valilik bünyesinde zaman zaman bilgilendirme ve değerlendirme toplantıları yapılmakta ve sığınmacılar konusunda "tek merkezden yardım yapma" anlayışı benimsenmiş durumdadır. Ayrıca kentteki bazı sivil toplum örgütlerinin ve hayırseverlerin sığınmacılara yönelik belirgin desteklerinin olduğu bilinmektedir.

Kentteki Suriyeli sığınmacılar ise güneydoğu illerimizdeki "sığınmacı kamplarından" kendi istekleri ile ayrılanlardan oluşmaktadır. Ispartalı bir müteşebbisin Gaziantep'te tanışıp kente davet ettiği Suriyeli makine mühendisinin kendi akrabalarını da Isparta'ya davet etmesiyle başlayan süreç bugün istihdam imkânlarına bağlı olarak artarak devam etmektedir. Kentteki Suriyeli nüfusun eğitim seviyesinin yüksekliği yapılan mülakatlardan anlaşılmaktadır. Diş hekimi, avukat, mühendis, bilgisayar mühendisi, kimyacı gibi iş ve mesleklere sahip olan nüfusun şehirle uyumunun hızla geliştiği bulgulanmıştır. Suriyeli sığınmacıların ortak hareket etme, kader birliği noktasındaki kabiliyetlerinin yüksekliği dikkat çekicidir.

Kente yaklaşık olarak 25 Suriyeli aile ve 100 kişilik bir nüfus bulunmaktadır. Kentin, Afrikalı sığınmacılara karşı sergilemiş olduğu pozitif destek Suriyeli sığınmacılar için de gösterilmektedir. Kuşkusuz bu durumun en önemli belirleyiciliği kentin kültürel kodları, toplumsal hafıza, aynı dinî inanca olan mensubiyet, geçmiş kültürel miras, coğrafi sınırların genişliği ve yaşanmışlıklarla bağlantılıdır.

Suriyeli sığınmacıların geri dönüş noktasında belirsizlik taşıdıkları ve ülkenin savaş ortamının devam edip etmeyeceğine bağlı kaldıkları görülmektedir. Şu an için temel sorun hayatta kalma ve günlük ihtiyaçlarını karşılayabilme durumudur. Sığınmacı kamplarının dışında yaşama tutunma çabası sergileyen bu grubun gelecekle ilgili karamsarlık yerine, yaşamı yeniden üretme isteklerinin daha baskın olduğu söylenebilir. Bu olgu, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığınca yapılan araştırmada da bulgulanmıştır. "Kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların yaklaşık dörtte üçü bir iş aramakta ve Türkçe öğrenmek istemektedir (AFAD, 2013). Geri döndüklerinde nasıl bir manzara ile karşılaşacaklarını tahmin eden görüşülenler, "orada da yabancı olabiliriz" söylemiyle düşüncelerini aktarmaktadırlar. Gerçekte ise "iki kere yabancı" olma durumu ve kaygısı bütün göç süreçlerinde yaşanabilecek bir durumdur.

Resmî makamlar dışında yardımlarda kentte aktif bir rol üstlenen Mekke Eğitim Vakfı ile Kültür Eğitim Vakfı sığınmacıları "muhacirler ya da yolda kalmış, yardıma muhtaç insanlar" olarak değerlendirip destek sağlamaktadırlar. Sosyal destek ve kentte kanaat önderliği yapma noktasında her iki vakfın da olumlu faaliyetlerinin olduğu bilinmektedir.

Vakıf üyelerinin gönüllülük temelindeki yardımları yalnızca maddi destekleri içermekle kalmayıp, birebir kişi ve ailelerle ilgilenmeyi ve sosyalleşmeyi de içermektedir. Kentin yeni yerleşikleri olan Suriyelilerin konut ve istihdam sorunu karşısında özellikle Kültür Eğitim Vakfının belirgin bir desteği bulunmaktadır.

Genel anlamda sığınmacıların Isparta'nın sosyo-kültürel hayatıyla uyumlu davranış sergiledikleri söylenebilir. Kısa ve uzun vade ise iş gücü piyasası üzerinde rekabet edici bir pozisyonları oluşmuş durumda değildir. Kent sakinlerinin sığınmacılarla ilgili olumsuz söylentileri de yok denecek kadar az ve kent güvenliğini tehdit edebilecek olaylar yaşanmamaktadır.

Öte yandan Suriyeli sığınmacıların hukuki tanımlama kaynaklı terminolojik sorunlarının olduğu sahada kendisini açık biçimde hissettirmektedir. Misafir, komşu, düzensiz göçmen, kaçak, geçici korumaya tabi olanlar, mülteci ya da sığınmacı gibi tanımlamalar bu karmaşayı göstermesi bağlamında kullanılabilir. Bunun dışında sığınmacılar açısından olumlu göstergelerin ne kadar ulusal boyutlu, kurumsal ve sürdürülebilir olabileceği sorusunun farklı çalışmalara yansımış olduğunu vurgulamak gerekir (Dinçer, 2013, s.41). Zira uluslararası göç dalgaları karşısındaki Türkiye'nin yeni yaşam pratikleri geliştirme zorunluluğu, küresel arayış ve çözümleri kaçınılmaz kılmaktadır.

Isparta'daki Suriyeli sığınmacılar konusunda ifade edilmesi gereken diğer bir konu ise buradaki örneklemin Türkiye'nin diğer illerindeki Suriyeli sığınmacıların tamamını içermeyeceği ve genellenemeyeceği hususudur. Isparta'daki Suriyeli Sığınmacıların Sünni ve Arap kökenli oluşunun kentle görece daha kolay işbirliği olanakları ürettiği görülmektedir. Buna karşın Türkiye'ye pasaportsuz giriş yapan ve Suriye'nin farklı kimliklerini temsil eden diğer grupların İstanbul başta olmak üzere buldukları illerdeki koşullarının ve yaşama tutunma çabalarının araştırılması farklı çalışmalara ihtiyaç duyurmaktadır.

6. SONUÇ

Uluslararası göç ve etkileri bağlamında Türkiye, sınırlarından yasal ve ya yasal olmayan yollardan her yıl yüzlerce insanın giriş yaptığı bir ülke olma konumunu devam ettirmektedir. Kalış süreleri belirsiz olan yüzlerce sığınmacıya ev sahipliği yapan ve uluslararası metinlerden kaynaklı sorumlulukları olan bir ülkede şüphesiz ki uluslararası göç önemli bir politik alanı temsil etmektedir. Dünya sorunu olarak ele alınan bu süreç, kapsam olarak yine birçok dünya ülkesini içine almaktadır. Ancak gelişmiş ülkelere ulaşma amacıyla transit yol olarak kullanılan Türkiye'nin bu sorumluluğu tek başına yüklenmesi beklenmemelidir.

Bugün itibariyle, dünya üzerinde 30 milyona yakın insan ilticacı ve mülteci statüsünde yaşamaktadır. Çoğu Kuzey Afrika'dan olmak üzere, Asya ve Ortadoğu ülkeleri mülteci üreten coğrafya olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın Avrupa Birliği'nin sığınmacı ya da mülteci kabul oranı azalmakta, sığınmacı talep eden sayısı ise artmaktadır. Bir anlamda AB iltica ve göç politikaları gittikçe katılaşmaktadır. Avrupa Birliği'nin, Avrupa kalesine dönüşmüş olduğu tartışmaları üzerinde yoğunlaşan bir konu haline gelmiştir. Zira Avrupa'nın mültecilere karşı uyguladığı iki temel politikasının olduğu söylenebilir. Bunlar, göçü kontrol kaynaklı olarak üretilmiş bulunan, "güvenlikleştirme sorunu" ve "dışsallaştırma" sorunudur. Bir anlamda AB küreselleşmiş mülteci ve sığınmacı sorununu dışarıda başka coğrafyalarda çözmeye çabasıdır.

AB ülkelerinin mülteci ve sığınmacılara yönelik bakış açılarının güvenlik gerekçeli ve milliyetçilik eksenli yürütülmesi tek taraflı bir tutumdur. Ulus ötesi bu sürece yönelik milliyetçi bakış açısı insanlık tarihiyle özdeş olan bu göçe yönelik çözümsüzlüğü getirmektedir. Bugün itibariyle İlticacı ve Mültecilere ilişkin olarak imzalanan 1951 Cenevre sözleşmesinin yeniden ele alınması gerekmektedir. İnsan hakları söylemi günümüzde oldukça yaygınlaşmış durumda bulunurken, mültecilerin sosyal koşullarına ilişkin ortak iyileştirme programlarının olmayışı ciddi bir paradoksu yansıtmaktadır. Öte yandan sığınmacı ve mültecilere karşı şiddet kaynaklarının araştırılması ve önlem alınması önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Nitekim sığınmacı ve mültecilere karşı uygulanan şiddet yalnızca devlet kaynaklı olmayabilmektedir.

Sığınmacıların Türkiye'deki koşulları açısından, uydu kentler ve misafirhanelerin durumunun iyileştirilmesi dikkate değer bir alandır. Uydu kentler bağlamında ise sığınmacıların kalış süreci içerisindeki entegrasyonları karşısında atılan adımlar yönlendirilmelidir. Yerel kültürel özelliklerin tanıtımı ve kendilerini gerçekleştirme alanları genişletilebilmelidir. Sığınmacılar karşı geliştirilen misafirperverlik, çok kültürlülük, acıma, milliyetçilik ve ekonomik koşul söylemlerimizi gözden geçirmemiz ve kurumsal bir yapıya kavuşturmanın önemi ortadadır. Fakat sığınmacı ve mülteci üreten coğrafyalardaki demokratik olmayan uygulamalar devam ettikçe ve önlem alınmadıkça düzensiz göç sorunu da varlığını koruyacak görünümündedir.

Son olarak Türkiye'nin sahip olduğu yeni "yabancılar ve uluslararası koruma kanunu" ile ülkenin uluslararası göçle ilgili altyapısını güvence aldığı söylemiş olsak bile, göç coğrafyalarından devam eden göç akınları karşısında ne yapabileceği tartışma alanı olarak kalacak görünümündedir. Zira Türkiye'nin mevcut ve olası sığınmacı nüfusunu ne kadar destekleyebileceği, entegrasyon, yerleştirme, geri dönüş ve bu alandaki uluslararası kamuoyunu hangi oranda harekete geçirebileceği meselesini yeniden ele almak gerekmektedir. Daha genel

anlamda Türkiye önümüzdeki dönemlerde yabancı ve düzensiz göçle yaşama ihtimali yüksek olan bir ülke olarak şekillenmektedir.

KAYNAKLAR

- AFAT, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, Saha Araştırması Sonuçları*, Ankara.
- Angelis, Furio De. (1998). *Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler*, (Nedim Yuca, Çev.), Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayınları.
- Castels, S. ve Miller, J. M. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Deniz, Ayla ve Özgür, E. Murat. (2010). Rusya'dan Türkiye'ye Uluslararası Göç: Antalya'daki Rus Göçmenler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19 (1), 13-30.
- Dinçer, O. B. vd. (2013). *Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen Misafirlik*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü.
- Eşsiz, V. ve Günel, G. (2007). *Sivil Toplum Kuruluşları için Mülteci Destek El Kitabı*. İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları.
- Güner, C. (2007). İltica Konusunda Türkiye'nin Yol Haritası: Ulusal Eylem Planı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (8), 111-112.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö.F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- İçduygu, A. (2004). *Türkiye'de Kaçak Göç*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Gökbayrak, Ş. (2008). Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 63 (3), 65-82.
- Jastram, K. ve Achiron, M. (2001). *Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi*, (Kevser Güler ve Meltem Karatoprak, Çev.), Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayınları.
- Kirişçi, K. (2004). Reconciling Refugee Protection with Efforts to Combat Irregular Migration: The Case of Turkey and the European Union, *Global Migration Perspectives, Global Commission on International Migration*, Geneva. (11).
- Kolukırcık, S. (2009a). Mülteci ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politiki Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 1-20.
- Kolukırcık, S. ve Aygöl, H.H. (2009b). Refugees and Asylum Seekers in Turkey: Sociological Aspects of an International Migration Movement. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29 (1), 69-82.
- Özcan M. ve Yardımcı S. (2005). Avrupa Birliği Ve Küresel Terörizmle Mücadele. *e-akademi Hukuk, Ekonomi Ve Siyasal Bilgiler Aylık İnternet Dergisi*, (39).
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku. Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*. Ankara: USAK Yayınları.

- Sayın, Ö. (2004). Dünyada Yeni Eşitsizlik Anlayışları. *Sosyoloji Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, (12-13), 159-172.
- Sirkeci, İ. (2006). Küresel Kontrol Çabalarına Karşı Bireysel Aşma Çabaları: Türkiye ve Irak Örneklerinde Uluslararası Göçün Evrimi. *Uluslararası Göç Sempozyum* içinde İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Yayınları.
- Şen, Y. F. (2006). *Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti Organ Doku Ticareti*. Ankara: KOM/TADOC Yayınları.
- TBMM. (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. *Resmî Gazete*, Kanun No:6458, Sayı: 28615.
- Türk Tabipleri Birliği. (2014). *Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu*. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Ulukan, N. C. ve Ulukan, U. (2012). Cross-Border Labour Mobility within Georgia and Turkey. *Industrial Relations in Europe Conference - IREC 2010*, 8-10 Eylül 2010, Fafo, Oslo, Norveç.